

UNELE DATE CU PRIVIRE LA AȘEZAREA GETICĂ DE LA SFÎRȘITUL PRIMEI EPOCI A FIERULUI, DE LA POARTA ALBĂ

Cercetările arheologice de suprafață din zona Canalului Dunăre-Marea Neagră au avut începuturi modeste. În primele perieghize executate în cursul anului 1950, am pus accentul pe cercetarea a două din valurile așa numite ale lui Traian, anume a valului mare de pământ și a celui de piatră, precum și a fortificațiilor rectangulare (de pământ sau de piatră), mari și mici înșirate de-a lungul celor două valuri, la sud de ele¹. Cu același prilej au fost descoperite și cercetate, pentru prima dată, așezările civile situate în apropierea fortificațiilor, corespunzătoare lor, din vecinătatea celor două valuri². A fost cercetată, pas cu pas, porțiunea celor două valuri cuprinsă între Cochirleni (pentru valul mare de pământ), respectiv Cernavodă Hinog (pentru valul de piatră) și până la Valea Seacă³. Datarea făcută atunci valurilor în perioada bizantină⁴ (bazată pe cercetările de pînă la acea dată de la Garvăn), reprezenta totuși un progres în raport cu toate datările de pînă atunci. Ulterior, la un interval scurt de timp, am datat ceramica pe baza ei așezările civile, fortificațiile și valurile în secolele IX-X e.n.⁵

În anul următor 1951, printr-o altă serie de cercetări sistematice de suprafață efectuate mai ales pe terasa de la nord de valea Carasu, ne-am propus să căutăm și alte obiective arheologice mai vechi, din timpul orînduirii comunei⁶. Numărul așezărilor descoperite nu a fost prea mare, dar oricum a putut fi completată harta arheologică a regiunii cu cîteva complexe necunoscute pînă atunci⁷.

¹ Eugen Comșa, Dorin Popescu, *Cercetări arheologice pe traseul Canalului Dunăre-Marea Neagră*, în SCIV, II, 1951, 1, p. 169-176.

² De exemplu : *Ibidem*, p. 170.

³ Eugen Comșa, *Cercetări și observații în legătură cu valurile din Dobrogea*, în SCIV, II, 1951, 2, p. 233.

⁴ Datarea valurilor era diferențiată : valul mare de pământ îl atribuiam în parte sec. V e.n., iar cel de piatră secolelor XI-XII (*Ibidem*, p. 233-237).

⁵ Idem, *Cîteva descoperiri arheologice din raionul Medgidia (regiunea Constanța)*, în Materiale, IV, 1957, p. 325-333.

⁶ *Ibidem*, p. 332, fig. 5.

⁷ Idem, *op. cit.*, în SCIV, II, 1951, 1, p. 169-173.

Una din descoperiri a atras mai cu seamă atenția specialiștilor. Este vorba de cunoscutul tezaur de la Poarta Albă, alcătuit din două diademe mari de aur și din numeroase conuri realizate din tablă de bronz⁸, aflate la un loc într-un vas spart de muncitori și aruncat.

Vestea despre găsirea tezaurului a ajuns destul de curînd la Institutul de arheologie. Am plecat în grabă să cercetez condițiile și locul descoperirii, pentru a recupera și alte eventuale resturi arheologice de pe acel teren. Ajuns la Poarta Albă am fost condus spre punctul amintit.

Cercetarea terenului respectiv, ținînd seama de urmele de locuire observate la suprafața solului și în malurile existente a dus la concluzia că acolo se află rămășițele așezării omenești, care însă nu are nici o legătură cu tezaurul menționat. Acesta din urmă, în funcție de studiul făcut ulterior, s-a dovedit a aparține perioadei de la sfîrșitul epocii bronzului⁹ și poate fi atribuit purtătorilor culturii Coslogeni, ca de altfel și acul de bronz de la Medgidia¹⁰.

În cele ce urmează vom insista, atît cît ne permit observațiile făcute pe teren, asupra resturilor de așezare găsite pe acel loc.

Terenul pe care erau răspîndite resturile așezării se află lingă malul de răsărit al Canalului Dunăre-Marea Neagră, pe panta lină a văii Galeșului, în dreptul punctului ce corespundea cu km 37 + 625 de pe traseul vechi al Canalului, aproximativ la jumătate distanță între satele Poarta Albă și Galeșul. O bună parte din obiectiv, atunci cînd l-am vizitat pentru prima dată, fusese distrusă deja de lucrările ample de săpătură.

La suprafața terenului și mai cu seamă în ruptura malului din loc în loc, la intervale inegale se vedeau numeroase aglomerări de pietre (de calcar local) de formă neregulată; care fuseseră utilizate la construirea temeliiilor unor locuințe din vechime. Printre pietre și în preajma lor se vedeau diferite oase de animale (mai ales de bovine) și fragmente ceramice rare.

Ținînd seama de timpul scurt avut la dispoziție am socotit că singurul lucru realizabil era dezvelirea și cercetarea amănunțită a unei astfel de aglomerări de pietre. Din numeroasele grupuri de bolovani am ales ultimul. În punctul respectiv, în malul abrupt se vedeau cîteva pietre răspîndite pe o lungime de circa 2 m. În decurs de cîteva ore am cercetat complexul de pietre începînd din spre malul abrupt, urmărind dezvelirea treptată a tuturor bolovanilor din grupul amintit. După terminarea dezvelirii pietrelor a rezultat că în cuprinsul unei suprafețe de 2,50 × 3,50 m se aflau două șiruri neregulate de bolovani (fig. 1). Unul din șiruri era îngust și alcătuit în porțiunea de vest din pietre mici, iar în est a fost format din lespezi mari de calcar. În partea de mijloc șirul menționat prezintă o arcuire. Celălalt șir era de două ori mai lat și a fost compus în principal din lespezi mari, unele avînd pînă la 0,35 m lungime. Pietrele mai mari de pe margini erau suprapuse cîte două sau cîte trei. Între cele două

⁸ Idem, *Descoperirea de la Poarta Albă*, în SCIV, 16, 1965, 1, p. 149-153.

⁹ *Ibidem*, p. 149-158.

¹⁰ Seb. Morintz și Barbu Ionescu, *O nouă cultură a epocii bronzului în România. Cultura de tip Coslogeni*, în SCIV, 21, 1970, 3, p. 411.

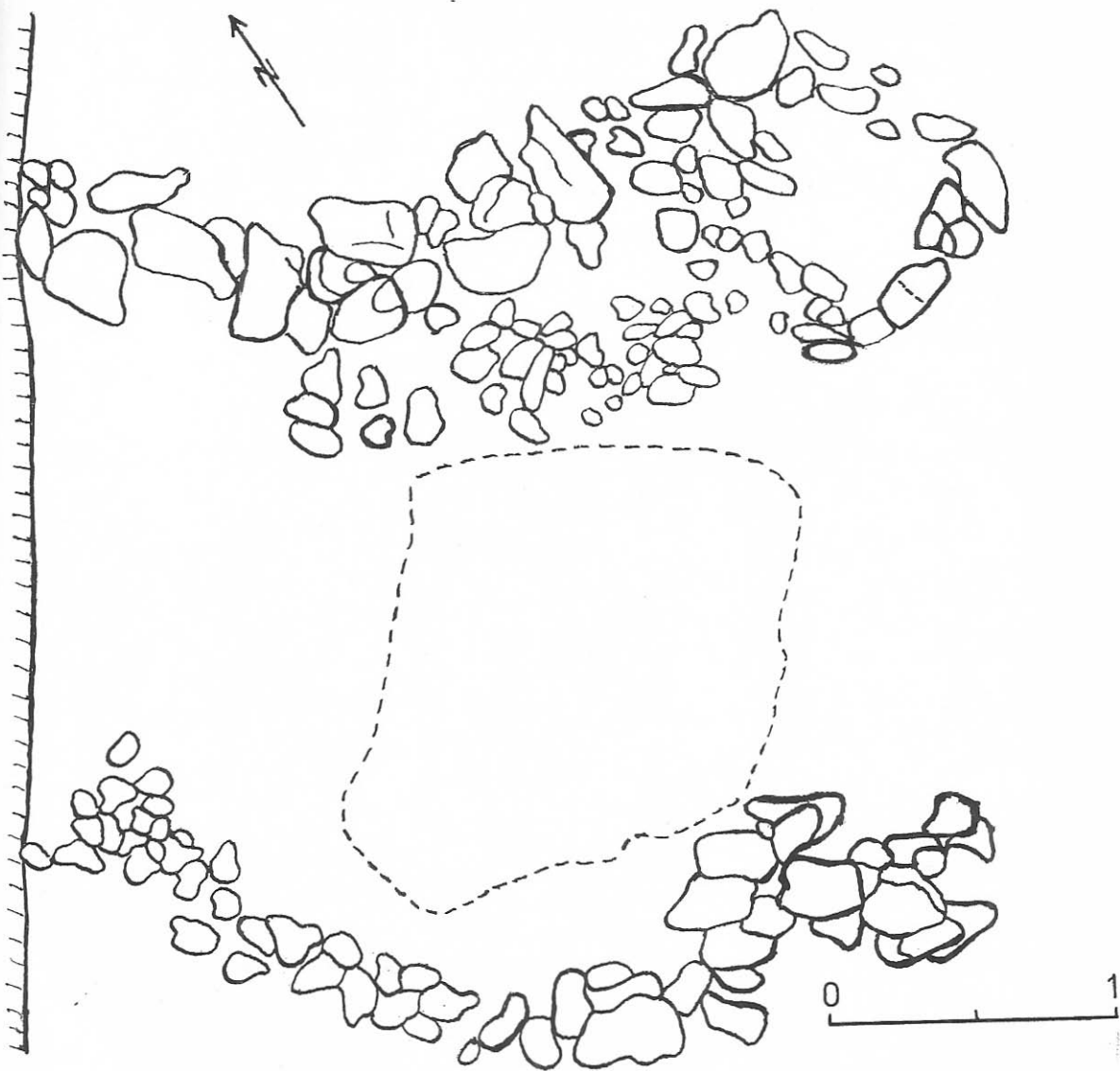

Fig. 1.

șiruri descrise, pe mijloc, pe o suprafață de formă neregulată (marcată pe plan prin linie întreruptă) se aflau numeroase pietre mărunte, care poate au servit ca un fel de podea.

Ținând seama de observațiile făcute pe teren asupra șirurilor de pietre acestea pot fi considerate că au servit la construirea temeliiilor unei locuințe de suprafață, de formă dreptunghiulară, cu dimensiunile de circa $2,50 \times 3,50$ m, cu axul lung orientat pe direcția NV-SE. Intrarea locuinței se afla foarte probabil pe latura de sud-est.

După dezvelirea pietrelor și trecerea lor în plan am demontat o parte din acele resturi pentru a verifica dacă erau legate cu lut sau nu. S-a constatat că pe lângă și între ele era numai pământ negru. Sub pietre s-au descoperit numai două cioburi din corpul unui vas.

Materialele arheologice adunate sînt puține. La nivelul suprafeței de pietre s-au găsit mai multe fragmente ceramice din vase lucrate cu mîna. Pasta din care au fost modelate vasele are în amestec multe ciburi pisate. Arderea oalelor din care provin ele s-a făcut la o temperatură relativ joasă, probabil pe vetre la foc deschis. Fragmentele ceramice menționate au în exterior un strat subțire de culoare roșie, iar spre interior ele au în spărtură culoare închisă, aproape neagră. Nici unul din cioburile descrise nu are decor, care să ne permită o datare mai precisă.

În afara fragmentelor descrise, în dreptul suprafeței de pietre și la adîncimea lor, s-a găsit un fund de amforă și într-un alt loc un fragment de toartă, tot de amforă. Ținem să precizăm că pe acel teren nu sînt urme de locuire din epoca romană.

Avînd în vedere asocierea în cadrul aceluiași complex a fragmentelor ceramice din vase lucrate cu mîna (du culoare roșie în exterior și neagră în interior) de aspect hallstattian, cu cele cîteva cioburi de amfore, considerăm că așezarea cercetată, prin sondajul nostru, poate fi atribuită unei perioade de la sfîrșitul primei epoci a fierului, în cursul căreia ceramica locală a fost în continuare modelată după obiceiurile vechi specifice primei epoci a fierului, iar prin contactele avute cu grecii de pe țărmul Mării Negre, în așezarea respectivă au ajuns și cele cîteva amfore din care provin fragmentele amintite.

În funcție de cele arătate mai sus atribuim așezarea de la Poarta Albă aproximativ perioadei de început a celei de a doua jumătăți a mileniului I î.e.n., ea aparținînd din punct de vedere etnic unei comunități getice.

RÉSUMÉ

QUELQUES DONNÉES CONCERNANT L'HABITAT GÉTIQUE EXISTANT DEPUIS LA FIN DE LA PREMIÈRE ÉPOQUE DE FER (POARTA ALBĂ)

En 1971 a été découverte l'existence d'un habitat antique au bord est du canal Danube - Mer Noire, sur la penete de la vallée de Galeș à environ la moitié de la distance qui séparé Poarta Albă de Galeș, on a étudié une habitation de surface, de

forme rectangulaire, aux dimensions d'approximativement $2,50 \times 3,50$ m dont les fondations étaient représentées par deux rangées de pierre.

A base des matériaux céramiques, on a attribué l'habitat de Poarta Albă à la période du début de la seconde moitié du premier millénaire avant notre ère, cette agglomération humaine ayant appartenu, au point de vue ethnique, à une communauté gétique.